



0952.0.0.E.

21 april 1965.

aan het College van Kerkvoogden
der Hervormde Gemeente
te
Meppel. -

Erwaarde Heren,

Gaarne bevestigen wij in het onderstaande de voornaamste punten, welke tijdens de op 6 april j.l. te Uwent gehouden bespreking naar voren zijn gekomen. Aanleiding tot die bespreking was mede de bij U bestaande verontrusting ten aanzien van de gang en stand van zaken met betrekking tot de restauratie en uitbreiding van Uw orgel. Als meest wezenlijke punten, welke aan Uw verontrusting voedsel gegeven bleken te hebben, werden door U genoemd: de wijziging van de fronttorens, de winddrukverhoging en het tijdstip van oplevering.

Wat de fronttorens betreft: de Heer Ruiter heeft het mogelijke gedaan om aan te tonen, dat de huidige opstelling van 7 pijpen in een vroeger stadium was goedgekeurd. Dit moet echter worden ontkend, ook al zijn er voorheen betalingen verricht op grond van nota's, waarin de door de orgelmaker eigenmachtig aangebrachte wijziging van 9 op 7 pijpen is opgevoerd. Want de omstandigheid, dat de Heer Ruiter iets aan het papier toevertrouwt, houdt op zichzelf -ondanks verrichte betalingen (ten pleziere van de Heer Ruiter overigens)- nog geen goedkeuring in. De Heer Ruiter heeft ook gemeend zich te kunnen bercepen op de bij het met hem gesloten contract -waarvan verder bepaald niet kan worden gezegd, dat het stipt door hem is nagekomen- behorende offerte, waarin de zinsede is opgenomen: "opnieuw opstellen en speelklaar opleveren van het orgel zoals het in de kerk aanwezig is"; dit zou dus zijn met fronttorens van (toen) 7 pijpen. Tot welke merkwaardigheden een dergelijke interpretatie zou kunnen leiden, moge blijken uit het feit, dat op bedoeld tijdstip, naast andere onderdelen, bijvoorbeeld geen orgelbank aanwezig was: zou deze dan nu ook niet geleverd behoeven te worden? Feit is, dat ten tijde van de onderbreking van de orgelrestauratie tengevolge van de kerkrestauratie het Hoofdwerk niet stond opgesteld -althans het frontpijpwerk was ingepakt. De wijziging van het aantal pijpen kon toen derhalve bezwaarlijk worden geconstateerd. Nu dit wel het geval is, is het aan de hand van foto's zonder meer duidelijk, dat van de historische opzet is afgeweken, hetgeen -zoals de Heer Biskes het stelde- een aantasting van een cultuurmonument betekent. De eis moet dan ook worden gesteld, dat het aantal pijpen in de torens weer op 9 gebracht dient te worden. Bedoelde wijziging heeft ook financiële consequenties. De Heer Ruiter heeft ons daardoor geschreven en een bedrag aan kosten opgegeven. Al hebben wij begrip voor de redenering van de Heer Ruiter, dat de kosten van ~~deze~~ wijzigingen (o.a. de mechanieken) wel in de reeds hogergenoemde offerte, gedateerd 20 juli 1963, zijn opgenomen en deze -indien vermeld- destijds wellicht ook geaccepteerd zouden zijn, menen wij, dat de kosten van het terugbrengen van het aantal pijpen op 9 door de orgelmaker op zijn kosten moet worden uitgevoerd. Hoewel de orgelmaker het met dit standpunt niet eens kon zijn, heeft de Heer Ruiter tijdens de bespreking toegezegd, zich daaraan te zullen conformeren, als zijnde overeenkomstig de bedoeling van het met hem gesloten contract. Aan de Heer Ruiter is -ter beperking van de kosten- in overweging gegeven om de van het front afkomende pijpen aan te wenden in het Pedaal.

Twee neven-aspecten mogen wij memoreren: Het nieuwe frontpijpwerk zal een lager tinpercentage hebben - wat de kleur betreft is dit niet bezwaarlijk: het front neemt

0952.0.0.E.

-2-

21 april 1965.

toch de donkere kleur van het plafond aan (de klank zal waarschijnlijk zelfs mooier kunnen zijn). En voorts: onzerzijds bestaat niet de minste vrees, dat het geluid te zwak zal doorkomen, indien de fronttoren 9 pijpen zullen bevatten.

Dit laatste sluit goed aan bij het tweede punt: de winddruk. Het is namelijk gebleken, dat de Heer Ruiter na de keuring van het werk op 2 november 1964, het binnenpijpwerk heeft aangepast aan het front van 7 pijpen: het geluid is door de orgelmaker afgezwakt. Precies het tegenovergestelde als door hem gevreesd werd -welke vrees Uw cantor-organist deelde- bleek dus het geval. Tijdens de bespreking bleek de Heer Ruiter de lovende bewoordingen uit onze brief van 6 november 1964 ("Het werk is -zowel in technisch als in artistiek opzicht- zeer verantwoord bevonden") aldus te hebben opgevat, dat hierin een eindoordel besloten zou liggen. Ondanks de omstandigheid, dat verderop in die brief, naast enkele met name genoemde punten, duidelijk is gesteld, dat het orgel nog geheel "nagelopen" moest worden. De Heer Ruiter heeft dit ook gedaan, hetgeen vreemd zou zijn, indien er van een eindoordel sprake geweest was. Een eindoordel kan eerst worden gegeven na gereedkomen van het gehele orgel. Momenteel zijn de opgestelde werken daar zeker niet rijp voor: naast aanmerkingen op de intonatie is thans bijvoorbeeld ook windgeruis te constateren, hetgeen in november 1964 niet het geval was.

Het is met de kwestie van de winddruk zo, dat na bovengesignaleerde afzwakking -verfijning van de intonatie noemde de Heer Ruiter het- het geluid ontoereikend is bevonden: een "dichtgeknepen" klank, zoals de Heer Erné het kwalificeerde. Het behoort tot de taak van een orgelmaker om de winddruk zo te regelen, dat het pijpwerk behoorlijk spreekt. Toen dit niet het geval (meer) bleek te zijn, is winddrukverhoging bij wijze van proef geprobeerd, een niet ongebruikelijke gang van zaken bij orgelrestauraties. Welke winddruk uiteindelijk de juiste zal blijken te zijn, zal afhangen van een goede spraak van het pijpwerk. Winddruk en intonatie zijn eigenlijk twee kanten van een zelfde zaak: de klankgeving. De orgelmaker draagt hiervoor de verantwoordelijkheid en het is aan de toezichthoudende instanties om hem daarbij tot optimale prestaties te brengen.

Ook hiervoor heeft de Heer Ruiter ons een voorstel gedaan om tegemoet te komen in de kosten. Naar onze opvatting zal de orgelmaker hiervoor echter zelf moeten opkomen, waarin de Heer Ruiter tijdens de bespreking ook bewilligde. Op te merken valt, dat in neergesende offerte van 20 juli 1963 wel is voorzien in een post voor het intoneren van het Hoofdwerk, doch niet voor het Rugwerk.

De brief van de Heer Ruiter aan ons over de méerkosten, gedateerd 30 maart 1965, zullen wij zonder meer -als zijnde niet ter zake- in ons dossier deponeren. De Heer Ruiter zond ons op dezelfde datum een andere brief, bevattende een nieuwe prijsopgave (zoals was afgesproken) voor het Borstwerk en het Pedaal, voor welker bouw, zoals U weet, nog slechts de opdracht-in-principe is verleend. De bewuste brief houden wij nog aan: aangezien globale, niet te beoordelen cijfers zijn verstrekt is aan de Heer Ruiter tijdens de bespreking gevraagd ons alsnog een specificatie te zenden. De orgelmaker heeft in zijn werkplaats reeds enkele onderdelen van het Borstwerk gereed. Bij controle kon worden vastgesteld, dat deze er goed uitzien, ook al moeten er nog verbeteringen (o.a. aan de mechanieken) worden aangebracht.

Nog een derde brief heeft de Heer Ruiter ons op 30 maart geschreven: de orgelmaker meldde toen (ruim een maand te laat) op 28 februari ziek te zijn geworden en ultimo



0952.O.O.E.

-3-

21 april 1965.

maart weer zijn werkzaamheden te kunnen hervatten. Dit brengt ons tot het laatste punt van de bespreking: het tijdstip van oplevering. In de hoop, dat het pijpwerk op tijd zal worden afgeleverd, sprak de Heer Ruiters de verwachting uit, dat Uw orgel met het Kerstfeest van dit jaar geheel gereed zal zijn. Wij hopen het met hem, en met U.

Wij meenden -tenslotte- U de raad te moeten geven om U in de nog tot de oplevering resterende tijd niet door voorbarige berichten o.d. te laten verontrusten. Dergelijke berichten hebben, naar nu toch wel weer gebleken is, meest betrekking op hetgeen een orgelmaker normaliter moet doen om een opdracht tot een goed einde te brengen. U kunt de Heer Ruiters voor alles zonder meer verwijzen naar onze Commissie, i.c. naar de deskundige, die in eerste instantie Uw zaak voor ons in behandeling heeft, de Heer Erné. Wij onderschatten de zorgen niet, die de Heer Ruiters moet hebben om dit omvangrijke project technisch, artistiek en naar de conceptie van het oorspronkelijke instrument, verantwoord op te leveren. Dit mag van hem worden verwacht en het is de zorg van onze Commissie om er op toe te zien dat dit ook werkelijk gebeurt. In dit verband willen wij U ook bij deze dank zeggen voor het vertrouwen, dat U steeds -naar ook tijdens de bespreking van 6 april mocht blijken- in onze Commissie hebt willen stellen.

Het ontmoet onzerzijds geen enkel bezwaar, indien de Heer Ruiters een in dezelfde bewoordingen gestelde bevestiging van het besprokene ontvangt. Indien U het daarmee eens kunt zijn, dan mogen wij U wel verzoeken, bijgaande doorslag adres te verlenen.

Vertrouwende de voornaamste punten uit de bespreking naar Uw genoegen te hebben gereleveerd, verblijven wij,

Hoogachtend,

namens de Orgelcommissie
der Ned. Hervormde Kerk:

(S.C.de Waard-secretaris)